

DRUŽBENO UPRAVLJANJE

Delavsko samoupravljanje v železarni Zenica

Obratni sveti so do kraja opravičili svoj obstoj

Ustanovitev obratnih svetov pomeni največji uspeh v razvijanju delavske samouprave v železarni Zenica. V poldrugem letu so popolnoma opravičili svoj obstoj. Ta nova samoupravna telesa niso predvidena v sedanjem zakonu o delavskem samoupravljanju. Njihovo ustanovitev pa je zahtevala praksa, kajti skoraj vsak obrat v železarni predstavlja posebno tovarno. Zaradi tega delavski svet podjetja ni mogel pravočasno in temeljito reševati problemov vseh obratov. Razen tega je bilo članom delavskega sveta zelo oteženo in skoraj onemogočeno podajanje obračuna za svoje delo kolektivu.

V delavski svet podjetja in v obratne svete je vključenih okrog 250 neposrednih proizvajalcev, ki prispevajo k uspešnejšemu reševanju vseh problemov v tovarni. Železarna ima deset obratnih svetov, ki štejejo od 10 do 25 članov.

PRAVILA PODJETJA UREJAJO MEDSEBOJNE ODNOSI

Odnose med obratnimi sveti, upravnim odborom in delavskim svetom podjetja ter kolektivom urejajo pravila železarne, ki so jih na podlagi obstoječih predpisov sprejeli že lansko leto. Po teh pravilih imajo obratni sveti nalogo, da izdajajo odločbe o posameznih vprašanjih, ki spadajo v pristojnost delavskega sveta podjetja in drugih organov upravljanja.

Na sveti razpravljajo o vseh problemih svojih obratov in oddelkov. Tako na primer obratna samoupravna telesa vršijo razdelitev plačnega sklada obrata med oddelke in delovne skupine, upoštevajoč njihov uspeh in prispevek v proizvodnji. Izdajajo odločbe o izkoriščanju amortizacijskega sklada v okviru zneska, ki ga je določil delavski svet za posamezne obrate, razpravljajo o zaključkih delavskega sveta podjetja glede cen proizvodov in uslug, ki jih obrati nudijo medsebojno, razpravljajo o predlogih obratne uprave, o zmanjšanju oziroma povečanju tarifnih postavk za posamezne delavce in uslužbence itd. Ti primeri kažejo, da imajo obratni sveti precej široke kompetence. Toda postavlja se vprašanje, ali imajo obratni sveti zares te pristojnosti in ali zares vse to delajo. Čeprav imajo na primer vsi obrati svoja knjigovodstva, ki bi lahko delala notranje račune, pa vendar plačni sklad delijo še vedno centralizirano. Vsi obrati dobijo enak plačni sklad, ne glede na to, koliko plana proizvodnje so uresničili. Tak način razdelitve plač vsekakor ne daje mnogo vzpodbude za povečanje proizvodnje in zmanjšanje materialnih stroškov. Zakaj, recimo, neki obrat, ki je svojo plansko nalogo uresničil z 90%, prejme 100% plače, kakor tisti, ki je plan presegel za 10 ali več odstotkov. Takih primerov pa je v železarni pre-

cej. In ne samo to. S centralizirano razdelitvijo plačnega sklada živi en obrat oziroma oddelk na račun drugega. Nagrajevanje na podlagi doseženih rezultatov pomeni eno največjih materialnih vzpodbud za obrate in njihove svete. O tem je razpravljala tudi delavski svet podjetja in je sklenil, da bo v najkrajšem času začel deliti plačni sklad na podlagi izvršitve plana proizvodnje in udeležbe posameznega obrata v proizvodnji železarne.

KOMISIJE — POMOČ DELAVSKIM SVETOM

Obratni sveti sklicujejo svoje seje po potrebi, najmanj pa enkrat mesečno. Ni redek primer, da obratni organi upravljanja razpravljajo tudi o vprašanjih, ki so važna za vse podjetje: o pravihli podjetja, o polletni in letni bilanci, o tarifnem pravilniku itd. S svojih sej pošiljajo obratni sveti predloge in sugestije generalnemu direktorju, delavskemu svetu in upravnemu odboru, ki jih morajo najkasneje

v roku treh dni proučiti, sprejeti ali odkloniti in o tem pisмено ali ustmeno obvestiti obratne svete.

Najbolje deluje obratni svet valjarne, ki je imel od izvolitve v juniju lanskega leta 36 sej. Na njih je diskutiralo povprečno po 15 članov. Ta obratni svet je devetkrat razpravljal o tarifnem pravilniku in o razmeščanju na delovna mesta, o mesečnih operativnih planih pa na 11 sejah itd.

Da bi uspešneje reševal vsa vprašanja, je obratni svet valjarne osnoval tri komisije: za norme in premije, za tarifna vprašanja in stanovanjsko komisijo. Te komisije pripravljajo gradivo za seje obratnega sveta, ki po razpravah sprejema sklepe. Delavski svet je na svoji zadnji seji sklenil, da bodo v prihodnje obratni sveti predhodno proučevali mesečne plane in šele potem bo o njih razpravljala delavski svet podjetja, kar je bilo doslej obratno.

A. Husarič

IZ DELOVNIH KOLEKTIVOV

Tovarna obleke »Naprijed« v Zagrebu podpira razvoj konfekcijske industrije

Cesto omenjamo pomanjkljivosti, od katerih še vedno trpi naša industrija konfekcije. Vzroki teh pomanjkljivosti nastajajo že pri proizvodnji tkanin, a tudi v konfekciji sami tako da izdelani proizvodi ne morejo vedno zadovoljiti potrošnikov. In vendar je proizvodnja konfekcije glede na stanje pred dvema, tremi leti znatno napredovala. To vidimo tudi iz števila potrošnikov. Danes kupuje konfekcijo že blizu 30% potrošnikov, medtem ko jih je bilo pred vojno samo 5%. K temu je vsekakor pripomogla tudi razlika v ceni med konfekcijo in izdelavo obleke pri krojaču. Konfekcija je povprečno za 30% cenejša. Ako bomo še izboljšali kvaliteto in bolj ustregli okusu in zahtevam potrošnikov ter obenem znižali ceno, bo povpraševanje po konfekciji stalno rastle. Zlasti hitro raste povpraševanje po otroški konfekciji.

POMOČ LJUDSKIM ODBOROM

Tovarna obleke »Naprijed« je že dozdaj precej pomagala razvoju konfekcije na Hrvatskem. Nanjo se obračajo tudi mnogi ljudski odbori. Nekateri iz opravičenih razlogov, ker so pri njih pogoj za odpiranje takih obratov, nekateri pa tudi brez zadostnega jamstva za uspeh. Tovarna je pomagala osnovati obrat konfekcije v Krapini. Dala je 25 raznih strojev, nudila tehnično pomoč in pomagala pri usposabljanju strokovne delovne sile. Danes zaposluje podjetje »Kotka« v Krapini okrog 300 delavcev. Tovarna je pomagala tudi pri ustanavljanju delavnice »Vesna« v Zagrebu. Sedaj pripravljajo otvoritev novega obrata v Crikvenici. To bo

ena najbolj rentabilnih investicij.

V Crikvenici imajo strokovno šolo za žensko delovno silo. Ta delovna sila pa se ni imela kje zaposliti in zato je ljudski odbor zaprosil tovarno »Naprijed« za pomoč. Kmalu zatem so prišli v Crikvenico predstavniki tovarne, ki so se seznanili s podatki o razpoložljivi strokovni delovni sili, o možnosti lokacije novega obrata itd. Kmalu so napravili elaborat. Pokazalo se je, da je za otvoritev obrata potrebno okrog 25 milijonov din, od tega 5 milijonov v devizah za uvoz nekaterih strojev. Vse drugo bi lahko izdelali doma. Obrat bi zaposlil v dveh izmenah okrog 280 delavcev, od tega nad 70% žena. Obrat z 280 delavci, to je že kar tovarna. V njej bodo izdelovali otroško konfekcijo. Investicije za posamezno delovno mesto znašajo samo okrog 90.000 din.

Tovarna »Naprijed« je izdelala elaborat, ker namerava odpreti obrat otroške konfekcije v Zagrebu. Za ta obrat, ki bi zaposljeval okrog 600 delavcev, potrebujejo okrog 160 milijonov din, oziroma 260.000 din investicij za posamezno delovno mesto. Vsekakor je velika razlika: 90.000 ali pa 260.000. Razširitev tovarne v Zagrebu so za sedaj odložili, čeprav bi morali to znova proučiti. Vlaganje sredstev v Crikvenico je mnogo bolj rentabilno. Tam imajo zgrajeno tudi stavbo, ki jo je treba samo urediti. Strokovnjaki tovarne »Naprijed« bodo nudili pri organizaciji novega obrata tehnično pomoč, nekaj strokovnih delavcev pa bodo poslali v Crikvenico, kjer bodo ostali vse do tlej, dokler se ne bo obrat popolnoma osamosvojil.

PRED VOLITVAMI V ORGANE SAMOUPRAVLJANJA V SOCIALNEM ZAVAROVANJU

Več kakor 7 milijonov državljanov uživa zaščito

Ker imamo samoupravne organe, v katerih dela nad 12.000 članov skupščin, niso problemi socialnega zavarovanja danes več samo stvar zakonodajalca in strokovnega aparata, temveč so predmet vsestranske skrbi vseh zavarovancev ter državnih in družbenih organov.

Gre za nenavadno obsežen in občutljiv socialni, ekonomski, zdravstveni, kulturni in politični pomen, ki ga združuje v sebi socialno zavarovanje, kot eno najvažnejših področij vse naše socialne politike. Nad 7 milijonov prebivalcev (osebe v delovnem odnosu in člani njihovih družin) ali skoraj 40% vsega prebivalstva je deležno raznih oblik zaščite po socialnem zavarovanju, za kar dajemo v zadnjih letih povprečno nad 10 odstotkov narodnega dohodka.

Vseh vprašanj še vedno nismo rešili, toda uvideli smo v glavnem razvojne tendence in imamo vse pogoje, da to samoupravo popolnoma dogradimo na postavljenih načelih tako v pogledu organizacije kakor tudi sistema finansiranja.

Smo pred novimi volitvami, ki se morajo opraviti v skladu z odločbo zveznega izvršnega sveta o volitvah organov samoupravljanja zavodov za socialno zavarovanje. Volitve bodo skoraj verjetno v prvem tromesečju prihodnjega leta. Te volitve imajo večstranski pomen. Razen tega, da bodo dale analizo dosedanjega dela, uspehov in slabosti in določile smerice za bodoče delo, bo treba na njih izbrati tudi organe samouprave — skupščine.

Lahko rečemo, da so nam že njih pravice (ki pa niso dovoljene niti formalno niti socialno), zanemarjanje reševanja določenih problemov, ki so v ozki zvezi z izkoriščanjem pravic socialnega zavarovanja (zaščita pri delu, stanovanja, red, zdravstvene ustanove itd.) bomo dosegli, da bodo organi samoupravljanja dobili za svojo politiko podporo najširšega kroga zavarovancev.

Zato zahtevamo in pričakujemo od samoupravnih organov, da bodo s politiko na širokem

planu ustvarili najočje sodelovanje z organi oblasti, delavskimi sveti, družbenimi organi upravljanja v zdravstvenih ustanovah in v vseh družbenimi organizacijami. Izboljšanje organizacije zdravstvenih jasne glavne smeri nadaljnje dejavnosti samoupravnih organov v socialnem zavarovanju, kakor tudi vsebine in metoda dela.

Prva in neposredna naloga samoupravnih organov je, da se bolj usmerijo k notranjim problemom organizacije in dela zavoda, v smeri ohranitve zakonitosti, učinkovitosti in hitrega uveljavljanja pravic, ki jih jamči zakon, in graditvi socialistične podobe te službe. Za izpolnitev teh nalog je potrebna bolj sistematična kadrovska politika, strokovno in politično dvigovanje kadrov, ki delajo v zavodih. Odstranjevanje moramo pojave nečloveškega odnosa nasproti zavarovancem, protekcije in površnosti itd. Samoupravni organi morajo imeti pogostejši stik z zavarovanci, in jih pritegniti k skupnemu reševanju posameznih vprašanj, da bodo skupno nosili odgovornost za odstranitev slabosti.

Ne sme manjkati tudi družbene kontrole, ki se ustvarja pri teh medsebojnih stikih. Napadno bi bilo pričakovati, da bomo vse te probleme rešili z administrativnimi ukrepi, gospodarskimi sankcijami itd. Treba je pozitiviti neposredno zanimanje in jim pomagati, da iz analize konkretnih primerov v podjetjih, v posamezni gospodarski veji in v vsem kraju spoznajo vzroke slabosti, ki se pojavljajo. Znano je, na primer, da so porastli izdatki na posameznega zavarovanca za zdravila, topliško in klimatsko zdravljenje, kakor tudi ambulantno-poliklinični in bolniški izdatki. Povečani izdatki pa niso v skladu z učinkovitostjo zaščite, ker gredo dostikrat tja, kjer niso vedno potrebni, ali pa jih trošijo pretirano, kar objektivno slabi možnost za ostvareitev te zaščite v bolj potrebnih primerih. Če bomo konkretno obravnavali razna vprašanja kot je analiza porasta belovanj, čezmerno izkoriščanje določenih ustanov, vprašanje razvoja ambulant v podjetjih, odstranitev vzrokov nesreč pri delu, odstranitev vzrokov profesionalnih in splošnih obolenj, problemi rehabilitacije, učinkovite izvajanje politike preprečitve razvoj raznih vrst otroške zaščite itd. vse to je predmet vsakodnevne politike samoupravnih organov. Zaradi takega dela organov samouprave je treba posvetiti pozornost izbiri kadrov, ki bodo v imenu zavarovancev opravljali to službo. Od njihove aktivnosti in poznavanja problemov bo v prvi vrsti odvisna kakovost dela vsega zavoda in izvajanje naše socialne politike na tako važnem področju.

J. K.

J. R.